

Ar klaidos padeda tobulėti?

Šmaikščiai sakoma, jog visą savo gyvenimą žmogus arba daro klaidas, arba bando jas ištaisyti. Tačiau tai nėra vien neigiamas reiškinys, neatsiejamas nuo kasdienybės. Anot rusų poeto Aleksandro Puškino, klaida – tai patirties motina. Todėl jų gyvenime apstu, bet, kitaip nei mokykloje, tokius nepasisekimus sunkiau nubraukti ir pamiršti, už juos dažnai baudžiama daug griežčiau nei žemesniu pažymiu. Vienintelis būdas dėl to nepralaimėti – išmokti ne tik pripažinti savo klaidas, bet ir iš jų pasimokyti, kiekvieną nesėkmę priimti kaip galimybę tobulinti įgūdžius, žinias ar patirtį – apskritai savo asmenybę. Su panašiomis situacijomis lemta susidurti kiekvienam, klausimas, kaip tokiomis aplinkybėmis individas pasielgs bei kokią įtaką tai turės jo likimui.

Supratimas, kad padaryta didžiulė klaida, gali atverti žmogui akis – skatinamas noro greičiau pasitaisyti asmuo ne tik tobulėja asmenine prasme, bet ir kuria savo tėvynės gerovę, atnešdamas naudos ne tik sau, bet ir kitiems. Esmė yra suvokti, kad svarbiausia – nepalūžti, nemanyti, jog nusižengimas reiškia amžiną gėdą ir nevilgtį. Ypač daug klaidų daro jaunimas, turintis nemažai žinių ir užsidegimo veikti, bet stokojantis patirties ir savo tapatybės pažinimo. Lietuvių jaunuomenė susidūrė su panašia problema XIX amžiuje, kai Lietuva buvo valdoma carinės Rusijos. Tik maža dalis jaunų žmonių suprato, kas esanti – švietimo įstaigose buvo mokoma rusiškai, elito kalba buvo laikoma lenkų, tad sėkmė reiškė savo šaknų atsisakymą. Besigėdydamas lietuviškumo tokį kelią pasirinko ir Vincas Kudirka, Lietuvos himno „Tautiška giesmė“ autorius – besimokydamas Marijampolės gimnazijoje (kurį, beje, baigė ir tautos patriarchas Jonas Basanavičius), jaunasis Vincas Kudirka siekė laikytis etiketo lyg aukštos kilmės lenkų jaunuolis, nes lietuvių kalba buvo manoma esanti „muzikiška“, be to, susižavėjo Adomo Mickevičiaus ir Vladislavo Sirokoslės darbais. Sunku įsivaizduoti, jog būsimas lietuvių tautinio atgimimo veikėjas slėpė tapatybę, o suvokė elgęsis neteisingai tik Varšuvoje, kur išvyko studijuoti medicinos. Autobiografiniame feljetone* „Iš mano atsiminimų keletas žodelių“ Kudirka prisipažino, jog tik pirmąkart į rankas paėmęs Basanavičiaus redaguoto laikraščio „Aušra“ numerį jis pasijuto „didis, galingas, suprato „lietuviu esąs“. Įdomu, jog prenumeruoti „Aušrą“ jį paskatino moksladraugis Jonas Jablonskis, vadinamas lietuvių kalbos tėvu, kuris studijuodamas „azijinėje“ Maskvoje daug anksčiau suprato lietuviybės vertę. Tokiu būdu Vincas Kudirka ne tik ryžosi dirbti „vardan tos Lietuvos“, kaip rašė „Tautiškoje giesmėje“, bet ir galėjo atsiskleisti kaip kūrėjas – įkvėptas idėjos „tiesti kelius dorybės“ į Lietuvą, inicijavo nelegalaus periodinio leidinio „Varpas“ atsiradimą, kurį redagavo iki pat mirties. Jaunystėje padaryta klaida, atitolimas nuo identiteto, gimtosios kalbos bei kultūros ne lėmė Kudirkos moralinį nuopuolį, o, priešingai, paskatino jį tobulėti ir dirbti tėvynės labui. Tad nusižengęs individas nėra pasmerktas pražūčiai, kaip dažnai manoma, atvirksčiai – jis, įveikęs sunkumus, gali pasiekti Olimpą.

Vidinių dramų kamuojam, išminties stokojančiam asmeniui vienintelė klaida gali reikšti visišką pralaimėjimą – kitaip tariant, netinkamas poelgis gali būti suvoktas ne kaip galimybė pasitaisyti, o kaip verdiktas, skelbiantis galutinį fiasko. Deja, ne visi yra tokie stiprūs, kad galėtų priimti savo klaidas ir ryžtis žengti pirmyn – istorija liudija ne tik herojiškos, bet ir tragiškos prigimties asmenybių istorijas. Viena tokių – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovo Skirgailos drama, literatūroje įamžinta Vinco Krėvės. Istorinės pjesės „Skirgaila“, vaizduojančios Lietuvos viduramžius (veiksmas vyksta Vilniaus pilyse), pagrindinis veikėjas yra varžomas ir išorinių faktorių (turi pasirinkti, kuriuo keliu žengs valstybė – ar priims krikštą*, ar liks pagoniška, kas ir sudarė opiausią XIV a. Lietuvos problemą), ir vidinių išgyvenimų (Skirgaila buvo įsimylėjęs jo pilyje įkalintą Lydos kunigaikštę Oną Duonutę, kuriai artimesnis buvo vokiečių riteris Keleris)*. Tokioje sudėtingoje padėtyje atsідūręs Skirgaila pralaimi ir kaip politikas, ir kaip meilužis, davęs įsakymą užkasti Kelerį gyvą. Kūrinio, laikomo lietuviškuoju Viljamo Šekspyro šedevro „Hamletas“ atitikmeniu, herojui trūko ne tik stiprybės sąmoningai pažvelgti į savo ir savo šalies situaciją, pabandyti išspręsti iškilusias problemas, bet ir blaivaus proto suvokti, ką padaręs. Dramos autoriaus Vinco

Krėvės istorija kiek panaši į Skirgailos, tačiau rašytojas suprato, jog pasirinkęs netinkamą kelią – savo politinės karjeros pradžioje Krėvė noriai bendradarbiavo su Sovietų Sąjunga, manė, jog Lietuvai geriausia būtų prie jos prisijungti, tačiau suvokęs, kokia prievarta tai buvo padaryta, 1940 metais pasitraukė iš pareigų ir paskui emigravo į JAV. Analogišką vidinę tragediją išgyveno Salomėja Nėris, jaunystėje sužavėta socialistinėmis idėjomis. Šiais laikais prieštarinčiai vertinama menininkė, kaip ir Vincas Krėvė, dalyvavo marionetinės vyriausybės veikloje, bet vėliau suvokė, jog išdavė savo tautą (poetiškai atleidimo Nėris prašė eilėraštyje „Maironiui“, kreipdamasi į vieną iškiliausių lietuvių tautos moralinių autoritetų). Ir „Skirgailos“ pagrindinio veikėjo, ir minėtų asmenybių gyvenime padaryta klaida tapo lūžio tašku, kurį pasiekusiam individui gresia žmogiškojo orumo netekimas. Todėl neteisingai pasielgęs asmuo gali pasitaisyti tik būdamas pakankamai stipraus būdo, jeigu jam leidžia aplinka, priklausanti nuo istorinio ar politinio konteksto – kitaip žmogus puola į neviltį, nusiminęs ir pasidavęs.

Vieno iš Renesanso epochos filosofų buvo taikliai pastebėta, jog žmogaus gyvenimas priklauso nuo jų požiūrio į laimę ar vargą, sėkmę ar nesėkmę. Šio teiginio parafrazė skambėtų taip – individas ir pasaulį, ir save mato tokį, kokį pasiryžęs matyti, todėl ir nuveikti jame geba tiek, kiek įsivaizduoja galintis. Klaidos, kaip ir daugelis kitų reiškinių, yra dvilypio pobūdžio – kitaip tariant, jos gali ir suteikti sparnus, ir pasmerkti tolesnei nesėkmei. Tad tik nuo žmogaus vidinių savybių ir jas dažnai lemiančios aplinkos priklauso, ar asmuo sugebės įveikti iškilusius sunkumus, ar jam pavyks, pasak literatūrologo V. Kavolio, „įveikti sąmoningumo slenkstį“, kaip tai padarė didis Lietuvos patriotas Vincas Kudirka.

*Nedidelis netikslumas